

ANDRA SÖNDAGEN I FASTAN – EN BERÄTTELSE SOM LEGITIMERAR ÖPPENHET

Av Hanna Stenström

Evangelietexten på Andra söndagen i fastan, första årgången, är Matt 15:21-28, sannolikt en bearbetning av berättelsen om Jesus och den syrofenikiska kvinnan i Mark 7:24-30. Några drag i Matteusversionen är värda att lägga märke till och dessutom relevanta för det arbete som denna blogg är en del av.

Den första tydliga skillnaden mellan de två versionerna finns i beskrivningen av kvinnan. Bibel 2000 översätter beskrivningen i Mark 7:26: "hon var inte judinna utan av syrisk-fenikisk härkomst". Orden "inte judinna" är på grekiska hellēnis, snarast "grekisk kvinna", men "grekisk" används då som ofta i Nya testamentet om personer av olika folkslag som inte är judar, inte enbart om personer från Grekland. Det anger hennes kulturella och religiösa tillhörighet. "syrisk-fenikisk härkomst" gör hennes etniska identitet mer precis. Begreppens innebörd och de associationer de sannolikt väckte för Markusevangeliets första mottagare kan diskuteras, men det faller utanför den här uppgiften. Det får räcka med att konstatera att beskrivningarna i Markusevangeliet används om människor som faktiskt fanns vid vår tideräknings början i vissa områden samt att hon inte var judinna.

I Matteusevangeliet beskrivs hon däremot som "kananeisk". Kananeerna var de som bodde i Landet innan Israels folk kom dit, de som skulle fördrivas, de som trodde på avgudar, fienderna, Den Andre. Beskrivningen av henne förändras och förstärks alltså: hon är inte längre en från ett annat folk som man faktiskt kan möta en vanlig dag utan om inte en mytologisk gestalt så i alla fall en gestalt från lägereldarnas och sagornas tid, en av Dom som Vi genom historien ställt oss själv i kontrast till. Det är en sådan människa – en sådan kvinna – som Jesus lyssnar till och det är hennes dotter han hjälper, det är en sådan som står för den starka tron. För att använda dagens tema: hon står för "den kämpande tron" och får Jesus själv att gå ut ur sin begränsning. Hon får ju honom att lämna linjen att bara vara till för "de förlorade fåren av Israels hus" och bli en som befriar till och med en kananeisk flicka från hennes lidande. Här förebådas den universalism som vi möter i evangeliets slutord, Matt 28:16-20, och som förebådas redan i berättelsen om de vise männen, Matt 2:1-12. Vi kan bakom texterna ana en tidig kristen grupps sätt att hantera olika synsätt och traditioner och att utvecklas till en rörelse som är djupt förankrad i judisk tradition men inkluderar också människor av alla folk. Den utvecklingen legitimeras genom berättelsen om Jesus och kananeiskan, där till och med den närmast arketyppiska fienden lyckas få del av Guds befriande kraft.

Det låter ju bra. Men i ljuset – eller mörkret – av historien och i sammanhanget judisk-kristna relationer blir det mer komplicerat. Risker är ju tydliga att berättelsen också får legitimera synen att judarna står för det partikulära i kontrast till den kristna universalism som Jesus här kan ses som en representant för. Han börjar som en som bara bryr sig om sitt eget folk men omvänds till universalism och lämnar det judiska bakom sig, om jag uttrycker det förenklat. Återigen utmanas kristna predikanter att inte gå in i den fällan, och att i stället söka uttryck för inkluderande och gränsöverskridande som inte ställs i kontrast till "Dom andra".